

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอ ดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 3 ประเด็น คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์งานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอ ดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่” ทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วมโครงการความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ การนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ ไปสู่การปฏิบัติและความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม พร้อมนำความคิดเห็นและความพึงพอใจ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน อีกทั้งศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อคิดเห็นในการดำเนินงานโครงการ

1.2 วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ของอำเภอ ดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2560 จำนวน 126 รายโดยคิดจำนวนประชากรที่ สัมภาษณ์เป็น 100 เปอร์เซนต์ตรวจสอบความเหมาะสม โดยการนำแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำการทดสอบหาความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.98 มีค่า 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าแบบ สัมภาษณ์มีคำถามที่เหมาะสม สามารถใช้ได้ และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟาอัลฟ่า (coefficient of alpha หรือ cronbach's alpha) ของแบบสัมภาษณ์กับ เกษตรกรกลุ่มทดสอบ จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ซึ่งทำการ ทดสอบในเชิงปริมาณของแบบสอบถามตอนที่ 2, 3, 4 และ 5 โดยผลการทดสอบมีดังนี้

1) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า เท่ากับ

0.946

2) การนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติและความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม
ในประเด็นที่ 3.1 ด้านความรู้ที่ได้รับค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.877

3) ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎี
ใหม่ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.834

4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตร
ทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็น 5.1 ปัญหาของเกษตรกรต่อ
โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.899

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะ
คำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (Closed-end questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (Open-ended questions) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือนเมษายน ถึง
เดือนพฤษภาคม 2560 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ
การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับ
การแปลความหมายแบบ Likert Scale และทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่มใน
การวิเคราะห์ SWOT กับผู้เกี่ยวข้องจำนวน 15 ราย

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร ผู้ร่วม โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผู้ร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ สรุปได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย
อายุเฉลี่ย 56.88 ปี ร้อยละ 58.7 มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ
65.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.68 คน ร้อยละ 92.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำ
เกษตรเฉลี่ย 1.67 คน รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 11473.77 บาทต่อเดือน รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย
8501.23 บาทต่อเดือน พื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยทั้งหมดคือ 8.84 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร
ทฤษฎีใหม่โดยเฉลี่ยทั้งหมดคือ 4.82 ไร่ ต้นทุนการเกษตรโดยเฉลี่ยคือ 22,587 บาท มีแหล่งสินเชื่อ
จาก ธ.ก.ส. ร้อยละ 79.8 เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีประสบการณ์อยู่ในการทำการเกษตรเฉลี่ย
2.6 ปี มีประสบการณ์เข้ารับการอบรมการเกษตรทฤษฎีใหม่ 100 เปอร์เซ็นต์

1.3.2 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

1) เกษตรกรมีองค์ความรู้ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรที่
ตอบถูกมากกว่าครึ่งของจำนวนเกษตรกรทั้งหมดและยังมีบางส่วนที่ยังขาดองค์ความรู้ ด้านที่
เกษตรกรมีความรู้ที่น้อยที่สุด คือ การจัดการทรัพยากรดินและน้ำ ความมั่นคงทางอาหาร ความ

มั่นคงทางด้านการรายได้เป็นวัตถุประสงค์หลักของการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงเข้าใจผิดวัตถุประสงค์หลักว่าการเกษตรทฤษฎีใหม่เน้นความมั่นคงด้านทรัพย์สิน

2) ความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่าระดับความรู้ของเกษตรกรอยู่ในระดับมากเป็นร้อยละ 62.7 (ตอบถูก 13-16 ข้อ) รองลงมา คือ ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 19.5 (ตอบถูก 9-12) และระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 17.5 (ตอบถูก 17-20 ข้อ) ค่าเฉลี่ย 14.44 คือ มีระดับความถูกในระดับมาก

1.3.3 ระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกร

ระดับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกร ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านสื่อกลุ่ม ด้านสื่อสารมวลชน ด้านสิ่งพิมพ์ และด้านสื่อออนไลน์ โดยเฉลี่ยรวมทุกด้าน คือ 2.20 มีค่าเท่ากับน้อย ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่และเพื่อนเกษตรกร ตามลำดับ

1.3.4 ระดับความพอใจที่ได้รับจากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกร

ระดับความพอใจที่ได้รับจากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกร ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านสื่อกลุ่ม ด้านสื่อสารมวลชน ด้านสิ่งพิมพ์และด้านสื่อออนไลน์ โดยเฉลี่ยรวมทุกด้านเป็น 2.09 มีค่าเท่ากับน้อย ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่พอใจที่ได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่และเพื่อนเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้ต่างๆ ของเกษตรกร

1.3.5 การนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

1) ประเด็นความรู้ที่ได้รับและระดับการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เกษตรกรได้รับความรู้ระดับน้อย และระดับการนำไปปฏิบัติเล็กน้อย ได้แก่ ประเด็นความรู้ด้านการจัดการตลาด ธุรกิจเกษตร คือ ได้รับความรู้อยู่ที่ 42.9 และมีการนำไปใช้ค่าเฉลี่ย 1.63 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้อย

2) ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญหลักสูตรการทำสวนเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือการเลี้ยงสัตว์และการปลูกผัก รูปแบบการฝึกอบรมเกษตรกรเห็นว่าควรใช้ระยะเวลา 3 วัน ร้อยละ 49.2 และรูปแบบคือการอบรมให้ความรู้

1.3.6 ความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้และข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้จากการเรียนรู้ คือ การรู้จักการทำเกษตรหลายอย่าง ร้อยละ 98.4 และมีความเห็นว่าโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ควร

ดำเนินการต่อไปและมีการขยายผลให้เกษตรกรรายใหม่ ร้อยละ 97.6 และสิ่งที่มีรัฐบาลความสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ระบบชลประทาน ร้อยละ 94.4

1.3.7 ความคิดเห็นต่อหน่วยงานที่สนับสนุนในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในการสนับสนุนของหน่วยงานในภาพรวมอยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 2.21 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย แต่เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อหน่วยงานที่สนับสนุนในระดับมาก คือ กรมวิชาการเกษตรและระดับปานกลาง คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ ระดับน้อยที่สุด คือ เอกชน

1.3.8 ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

ของเกษตรกร

1) ความคิดเห็นของเกษตรกรด้านความเหมาะสมของโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ในภาพรวมเฉลี่ยรวม 3.27 อยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นอันดับหนึ่ง คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนและเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติในเรื่องของการจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิต

2) ระดับความพอใจต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.30 เกษตรกรมีความพอใจในด้านผลลัพธ์เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในระดับมาก ถือว่าปัจจัยและประเด็นต่าง ๆ จากโครงการเป็นที่พึงพอใจของเกษตรกรสอดคล้องกับการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.31) พบว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เห็นด้วยกับโครงการ มีเพียงในเรื่องของความสำเร็จในระดับสูง

1.3.9 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎี

ใหม่ของเกษตรกร

การศึกษาพบว่าในภาพรวมมีปัญหาน้อย แต่มีปัญหามาก 3 ประเด็น ได้แก่ การเกิดภัยแล้ง น้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตรและด้านการจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ ได้แก่

1) ด้านปัจจัยควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรด้านการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง

2) ด้านองค์ความรู้ ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรเฉพาะทางในหลายด้านและหลายมิติ เช่น ด้านการจัดทำผังแปลง ด้านการทำแผนการผลิต ด้านการทำบัญชีครัวเรือน

3) ด้านสิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาแหล่งน้ำให้กับเกษตรกร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานโดยให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน และพัฒนาที่ดินเข้ามาสนับสนุน

1.3.10 จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาสการดำเนินงาน โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

ผู้วิจัยได้จัดการสัมมนาแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่มของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องและนำมาทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาสการดำเนินงาน โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) จุดแข็ง

(1) มีแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีการรณรงค์โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างจริงจัง (2) มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ (3) การติดตามเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ (4) เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ (5) แนวคิดในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมและปฏิบัติได้จริง

2) จุดอ่อน

(1) การบริหารจัดการในส่วนของการมอบหมายเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยังเกิดเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น (2) โครงการเร่งด่วนเกินไป มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์บ่อย ขาดในการปฏิบัติ (3) ปัจจัยที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรน้อยเกินไปและไม่ตรงกับความต้องการ (4) เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการบันทึกบัญชี (5) ขาดการบูรณาการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ (6) เกษตรกรทฤษฎีใหม่ต้องการองค์ความรู้ในหลายด้านและต้องมีการจัดการหลายมิติ ตลาดโซ่อุปทาน แต่การดำเนินการยังขาดการเชื่อมโยงและควบคุมในมิติต่างๆ

3) โอกาส

(1) เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน (2) เกษตรกรได้รับความรู้การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพิ่มขึ้น (3) เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิต (4) เกษตรกรได้บริโภคอาหารปลอดภัย (5) เกษตรกรได้รับสนับสนุนปัจจัยจากโครงการ (6) นโยบายเน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ (7) นโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศเน้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

4) อุปสรรค

(1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอาศัยอยู่กระจัดกระจาย ทำให้ยากในการประสานงาน การติดตามเยี่ยมเยียน การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (2) การไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินของเกษตรกร (3) การจัดหาตลาด เพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรยังไม่เพียงพอ (4) การเกิดภัยแล้ว น้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตร (5) การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นยังมีอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.11 TOWS Matrix หาแนวทางการพัฒนาโครงการมีผล ดังนี้

1) $S+O$ = กลยุทธ์ “เชิงรุก” เพื่อใช้จุดแข็งเปิดโอกาสใหม่ทางการแข่งขัน

(1) S1, O1 – ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในระดับหน่วยงานปฏิบัติตามแผนงาน เพื่อเข้าถึงพื้นที่ได้ตรงจุด สร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร และสามารถพึ่งพาตนเองได้

(2) S2, S4, O2, O3, O5, O7 – พัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ และการสร้างแปลงต้นแบบ เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ให้เกษตรกรและช่วยเหลือเกษตรกรได้ตามนโยบายของรัฐบาล

(3) S3, S5, O4 – สนับสนุนงบประมาณและปัจจัยการผลิตโดยกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกร

2) $W+O$ = กลยุทธ์ “เชิงพัฒนา” แก้ไขจุดอ่อนเพื่อใช้โอกาสที่มีอยู่ของโครงการ

(1) W1, W2, W3, W5, O1, O2 – พัฒนาโครงการวางระบบการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยต้องมีการบูรณาการกันทุกหน่วยงาน ทั้งในส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

(2) W4, O3, O4, O5 – การส่งเสริมปัจจัยที่สนับสนุนให้เกษตรกร ควรมีการสอบถามความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินการของโครงการเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

(3) W6, O6 – ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ และองค์ความรู้ด้านการจัดการ การปฏิบัติ และการตลาดให้แก่เกษตรกรก่อนการดำเนินการ

3) $S+T$ = กลยุทธ์ “เชิงป้องกัน” การอาศัยจุดแข็งด้านและทรัพยากรคุกคาม

(1) S1, S3, S3, T1 – สนับสนุนด้านเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้มีความเข้มแข็ง สามารถปฏิบัติงานได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ และสร้างกลุ่มเกษตรกรให้เพิ่มขึ้น เพื่อช่วยต่อการปฏิบัติงาน

(2) S2, S4, T1 – สร้างศูนย์เรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการรวมกลุ่ม

4) $W+T$ = กลยุทธ์ “เชิงรับ” เพื่อหาทางแก้ไขจุดอ่อน และเสี่ยงภาวะคุกคาม

(1) W1, W2, W3, T2, T3 – ปรับปรุง แก้ไขโครงการและปรับแก้เงื่อนไขบางประการในการเข้าร่วมโครงการ เช่น การมีเอกสารสิทธิ แหล่งน้ำ

(2) W5, T1, T3 ควรส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรในเรื่องของการทำบัญชีครัวเรือน และการตลาดอย่างต่อเนื่อง

(3) W5, T5 ควรสร้างการรับรู้ให้ผู้นำท้องถิ่นได้รับรู้ความเป็นมาและทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างจริงจัง

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องการดำเนินโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร

จากข้อมูลของแผนพัฒนาอำเภอคอยหล่อ 2560 พบว่า จำนวนประชากรเพศชาย น้อยกว่าเพศหญิง แต่เมื่อพิจารณาในผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ในอำเภอคอยหล่อนั้นกลับพบว่าจำนวนเกษตรกรที่เป็นเพศชายมีจำนวนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานทางด้านร่างกายของเพศชายที่โดยทั่วไปแข็งแรงกว่าเพศหญิงและอาชีพเกษตรกรนี้ เป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนและแข็งแรงทางร่างกายในการทำงานอย่างสม่ำเสมอจากประเด็นนี้อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านร่างกายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เพศชายเลือกที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่มากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย สอดคล้องกับ จาริพร เพชรชิต และคณะ (2552, น.20) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการทำเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายเช่นกัน

สำหรับปัจจัยด้านอายุของการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 56.88 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.17) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 31 – 40 ปี และ 41 - 50 ปี ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และการศึกษาของจาริพร เพชรชิต และคณะ (2552, น.20) ที่พบว่าอายุเกษตรกรส่วนใหญ่ 40-49 ปีในด้านระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ วัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551,น.17) เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาหรือเทียบเท่ามากที่สุด กัน สอดคล้องกับ จาริพร เพชรชิต และคณะ (2552,น.20) ที่ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาด้านรายได้ของครัวเรือน พบว่า เกษตรส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท มากที่สุด สอดคล้องกับ การศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น. 30) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ 100,000 – 149,999 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.87) พบว่า

รายได้ของเกษตรกรเฉลี่ย 128,562 บาทต่อครัวเรือน ด้านพื้นที่การเกษตรทั้งหมด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เฉลี่ย 8.84 ไร่ สอดคล้องกับการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.19) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ทั้งหมด 0 – 10 ไร่ เช่นเดียวกัน ด้านพื้นที่การเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งหมด พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ 5.20 ไร่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.19) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป ด้านการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเกษตรกร พบว่า สอดคล้องกับ การศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551,น.18) พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรสมาชิกของสถาบันเกษตรกรเช่นกัน

2.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลการศึกษาในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการสอบถามเกษตรกรพบว่า เกษตรกรขาดความรู้ด้านการจัดการดินและน้ำ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางด้านรายได้ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 21.4 แต่ในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก ร้อยละ 62.7 คือ มีความรู้เฉลี่ย 14.44 ข้อ จากข้อคำถาม 20 ข้อ

ผลการศึกษาในการศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการทดสอบเกษตรกรเกี่ยวกับองค์ความรู้ในด้านองค์ความรู้วิชาการเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่าเกษตรกรได้รับความรู้และระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้ของเกษตรกรจากสื่อบุคคลมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของวัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551, น.26) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุดส่วนผลการศึกษาของ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.69) พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้จากการฝึกอบรม เรียนรู้ดูงานเกษตรทฤษฎีใหม่จากการสัมมนาเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรนั้น ผู้วิจัยพบว่า ยังมีเกษตรกรที่ไม่มีความรู้ทางด้านทฤษฎีอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ทำการเกษตรตามความเคยชินตามวิถีอย่างที่เคยปฏิบัติกันมา ซึ่งเป็นการทำเกษตรทั้งที่ถูกหลักองค์ความรู้และไม่ถูกหลักองค์ความรู้

ผลการศึกษาเรื่องประเด็นความรู้จากแหล่งต่างๆ ยังถือว่าได้ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม 2.20 โดยเฉพาะด้านสื่อออนไลน์ที่ได้คะแนนน้อยที่สุดซึ่งสาเหตุที่เกษตรกรยังได้รับสื่อจากแหล่งนี้น้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน ลอยฟ้า (2557) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท โดยปัจจัยที่เป็นที่เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบทมีปัจจัยทางด้านลักษณะพื้นฐานของตัวบุคคลและพฤติกรรมของเกษตรกร เช่น อายุที่มากขึ้น ไม่มีเวลาเนื่องจากทำงานและกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งจากประเด็นนี้อาจกล่าว

ได้ว่า ทั้งปัจจัยทางด้านลักษณะบุคคลและพฤติกรรมของเกษตรกรเองที่ยังเข้าถึงแหล่งความรู้ออนไลน์ได้น้อย

2.3 การนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2.3.1 จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า ประเด็นความรู้ที่ได้รับและระดับการนำไปปฏิบัติ น้อย ได้แก่ ประเด็นความรู้ด้านการจัดการตลาดธุรกิจเกษตร คือ ได้รับความรู้ร้อยละ 42.9 และมีการนำไปใช้เฉลี่ย 1.63 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้อย

2.3.2 ผลการศึกษาผู้วิจัย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรการเกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 79.4 ให้ความสำคัญการทำสวนรองลงมา ได้แก่ การทำไร่ ร้อยละ 65.9 และให้ความสำคัญด้านการปลูกผักน้อยที่สุดร้อยละ 41.3 และรูปแบบการฝึกอบรม เห็นเป็นส่วนใหญ่ว่าควรใช้ระยะเวลา 3 วันร้อยละ 49.2 รูปแบบคือการอบรมให้ความรู้สอดคล้องกับ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553, น.69) พบว่าเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้จากการฝึกอบรม เรียนรู้ ดูงาน สัมมนา

2.3.3 ความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การรู้จัดการทำการเกษตรหลายอย่างร้อยละ 98.4 และมีความคิดเห็นว่ โครงการควรดำเนินการต่อและมีการขยายผลร้อยละ 97.6 และสิ่งที่รัฐบาลควรสนับสนุนได้แก่ระบบชลประทานร้อยละ 94.4 เนื่องจาก ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหามากจำนวน 2 ประเด็น คือ การเกิดภัยแล้ง และน้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตร

2.3.4 ความคิดเห็นต่อหน่วยงานที่สนับสนุน เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมเฉลี่ย 2.21 ซึ่งอยู่ในระดับน้อยแต่เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อหน่วยงานที่สนับสนุนมาก ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร เนื่องจากนโยบายของจังหวัดซึ่งมีการแบ่งพื้นที่ให้หน่วยงานรับผิดชอบ และระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ระดับน้อยที่สุดคือ เอกชน

2.4 ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่

2.4.1 จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อโครงการฯ ในภาพรวมเฉลี่ย 3.27 อยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจ อันดับหนึ่ง ได้แก่ การส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนและเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากโครงการฯ ส่งผลให้ครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ เรื่องของการจัดการด้านการตลาดเพื่อรองรับผลิต เนื่องจากผลผลิตไม่มีสถานที่จำหน่าย

2.4.2 ความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในภาพรวมเฉลี่ย 3.30 ในระดับมาก ประเด็นที่พอใจมากเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ การติดตามเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ การบริโภคสินค้าปลอดภัยและการทำบัญชีครัวเรือน ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้น

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาปัญหาพบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหามาก คือ การเกิดภัยแล้ง น้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตร ประเด็นที่เป็นปัญหาลำบาก คือ เกษตรกรเคยชินการทำเกษตรพืชเชิงเดี่ยวขาดทักษะการจัดทำผังแปลงการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ขาดความรู้ระบบการจัดการทำแผนการผลิต การจัดตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรความรู้ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตร ขาดความรู้เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของวิไลพร พรหมทอง และคณะ (2551, น.26) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาที่มากที่สุดคือ ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง รองลงมาคือ โรคพืชไร่ระบาด ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และขาดเงินทุน ส่วนในด้านข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรเสนอว่า ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรเฉพาะทางและหลายมิติ เช่น ด้านการทำผังแปลง ด้านการวางแผนการผลิต ด้านการตลาด และด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน จากการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์ความรู้ และควรส่งเสริมด้านปัจจัยพื้นฐานในเรื่องของแหล่งน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

2.6 จุดแข็ง จุดอ่อน และอุปสรรค

จากผลการศึกษา พบว่าจุดอ่อนของโครงการ คือการบริหารจัดการในส่วนของการมอบหมายเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยังเกิดเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น โครงการเร่งด่วนเกินไป มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์บ่อย ขาดการปฏิบัติ ปัจจัยที่สนับสนุนให้กับเกษตรกรน้อยเกินไปและไม่ตรงกับความต้องการ เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการบันทึกบัญชี ขาดการบูรณาการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ เกษตรกรทฤษฎีใหม่ต้องการองค์ความรู้ในหลายด้านและต้องมีการจัดการหลายมิติ ตลาดโซ่อุปทาน แต่การดำเนินการยังขาดการเชื่อมโยงและควบคุมในมิติต่างๆ สอดคล้องกับ การศึกษาของณัฐพงษ์ ศิริบุญ (2548, น.40) การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรชีวภาพบ้านไทรเอน หมู่ที่ 8 ตำบลสองสกลี อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ผลการศึกษาในประเด็นของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรวมกลุ่มเกษตรกรชีวภาพ ศึกษาเฉพาะกรณีโดยพร้อมใจกันสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่เกษตรฯ ผู้มีความรู้ด้านเกษตรชีวภาพ และเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกร อำเภอค้อหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประเด็นที่สำคัญที่ควรเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าด้านความรู้เกษตรกรตอบผิดมากที่สุดคือ ด้าน การจัดการทรัพยากรดิน/น้ำ/ความมั่นคงทางอาหาร/ความมั่นคงทางด้านรายได้ เป็นวัตถุประสงค์หลักของการเกษตรทฤษฎีใหม่และประเด็นความรู้ที่ได้รับและระดับการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับน้อย คือ ความรู้ด้านการจัดการตลาดธุรกิจเกษตร

1) ด้านความรู้ ควรศึกษาและมีการวางแผนการจัดการพื้นที่และการใช้พื้นที่ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

2) ด้านการจัดการตลาดธุรกิจเกษตร เกษตรกรต้องมีการวางแผนในการทำการผลิต และศึกษาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตร

3) ด้านแหล่งความรู้ เกษตรกรต้องศึกษาความรู้จากแหล่งต่างๆให้มากขึ้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในการสนับสนุนของหน่วยงานและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลในระดับมากได้แก่ จากเจ้าหน้าที่และเพื่อนเกษตรกรในระดับปานกลาง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

1) ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานบูรณาการกัน และเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่พร้อมกัน

2) ควรให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3) ควรให้สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการฯ

4) ควรดำเนินการให้มีระบบสารสนเทศแบบออนไลน์ในศูนย์เรียนรู้ชุมชน

5) ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรในหลายด้าน หลายมิติตลอดห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการทำผังแปลง (2) ด้านการทำแผนการผลิต (3) ส่งเสริมเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ต (4) การรวมกลุ่ม (5) การสร้างเครือข่าย (6) การทำบัญชีครัวเรือน (7) การแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต (8) การตลาด

3.1.3 ข้อเสนอแนะนโยบาย

เนื่องจากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว พบว่าเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่การบริหารจัดการในการมอบหมายเจ้าหน้าที่และการติดตามงานยังเกิดปัญหา โดยมีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้นๆ จึงควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ด้านองค์ความรู้ ควรส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกร เฉพาะทางในหลายด้านและหลายมิติ
- 2) ด้านปัจจัย ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้กับการเกษตรในด้านการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ได้อาหารปลอดภัย
- 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ควรสนับสนุนและพัฒนาแหล่งน้ำ ในพื้นที่ทำการเกษตรอย่างทั่วถึง
- 4) พัฒนาโครงการวางระบบบริหารจัดการและการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยต้องมีการบูรณาการกันทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ เกษตรกร และเอกชน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาต่อไปโดยขยายพื้นที่ของเกษตรกรอื่นที่เข้าร่วมโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ห่างไกล เนื่องจากการวิจัยพบว่า ระดับความรู้จากแหล่งความรู้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แล้วนำมาเปรียบเทียบกันว่าผลการศึกษาเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อมาเป็นแนวทางในการดำเนินการโครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติของเกษตรกร เนื่องจากการวิจัยพบว่า ระดับการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่แบบยั่งยืน

3.2.3 ควรมีศึกษาประเด็นด้านความคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อระดับความพึงพอใจต่อแหล่งความรู้ เนื่องจากการวิจัยพบว่า ประเด็นความพึงพอใจต่อแหล่งความรู้ของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย เพื่อพัฒนาโครงการวางระบบการประชาสัมพันธ์ การถ่ายทอดความรู้ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการกันครบทั้ง 5 ประสาน